

Laudáció na Veľvyslankyňu humanizmu 2026, emeritnú profesorku, doc. PhDr. Etelu Farkašovú, PhD.

Profesorka Etela Farkašová sa narodila v roku 1943 v Levoči. Po štúdiách na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity v odbore matematika-fyzika pokračovala v štúdiu filozofie a sociológie na Filozofickej fakulte Komenského univerzity v Bratislave. Po ukončení štúdia od roku 1972 prednášala na Katedre filozofie a dejín filozofie Filozofickej fakulty. Od roku 1998 už ako

vedúca katedry, neskôr ako docentka a mimoriadna profesorka.

Ako filozofka sa dlhodobo venuje teórii poznania, predovšetkým problematike zmyslového a racionálneho, empirického a teoretického poznania, takisto skúma vzťah vedy a umenia, resp. socio-kultúrnu podmienenosť vedeckého poznania. Centrom jej úvah je však vždy človek a jeho miesto vo svete, spoločnosti živote.

Filozofia by tradične mala odpovedať na otázku – Čo je to dobrý život? Etela Farkašová sa vo svojich prácach a najnovších esejach pýta inak – Žijeme správne? Odpoveď dáva vo svojich filozofických prácach, ale aj v zbierkach esejí i poézii. Pani profesorka Etela Farkašová vydala viac ako tri desiatky kníh na pomedzí filozofie, esejistiky a literatúry. Patrí k autorkám, ktoré sa stali významnými už za svojho života. Potvrzuje to nielen celý rad ocenení – Cena Ivana Kraska, Cena Spolku slovenských spisovateľov, Zlatá medaila UK, Zlatý čestný odznak Rakúskej republiky, Cena Bibliotéky, Prémia Slovenského literárneho fondu, Cena Anasoft Litera, Kristáľové krídlo a mnohé ďalšie, ale aj fakt, že jej diela sa prekladajú do mnohých jazykov – do nemčiny, poľštiny, češtiny, ruštiny, srbčiny, maďarčiny, rumunčiny, japončiny, arabčiny, jazyka hindi a ďalších.

Spoločným menovateľom jej písania, a to v rôznych žánroch, je scitlivovanie nás ako jedincov a zároveň nás ako spoločnosti, ako celku. Napriek tomu, že realita sa uberať zjavne celkom opačným smerom, než by si želala, vytrvalo nabáda k inému uhlu pohľadu, čo by mal ukázať nielen sproblematizovanie doteraz videného, ale aj možnosť konkrétnych riešení. V rámci kompetencií jednotlivca a v rámci možností celku. jej hlas je viac ako naliehavý: *Je to vec svetonázoru, chápania základných zákonitostí sveta, a aj ľudskej zodpovednosti voči nemu, najdôležitejšie je, aby človek nezľahostajnel, najmä nie voči usporiadanosti, zachovávaní poriadku aj v tej najmenšej súčasti univerza.*

Upozorňuje na to, že plnohodnotné prežívanie potrebuje čas; čas, ktorý nie je odmeriavaný výlučne kritériami efektívnosti a ekonomického zisku. Aj keď ako *úspešní a preto máločasoví, sú tí, ktorých spoločnosť oveľa vyššie oceňuje, ich úspech nie je náhodný, získali ho tým, ako húževnato sa zúčastňujú pretekov s časom, takže pochvalu si zaslúžia rýchli a rýchlejší, ktorí nikdy nemajú čas nazvyš... Podľa Etely Farkašovej čas dnes plynie pre nás podstatne rýchlejšie než kedykoľvek v minulosti. Nevieme to dokázať, ale cítime to rovnako. Plynie rýchlejšie.*

Filozofka Etela Farkašová ponúka alternatívu v tichu, ktoré považuje za hodnototvorné. Práve v tichu podľa nej vznikajú zaujímavé myšlienky, tvorba, pochopenie a ticho znamená intenzívne precítenie existencie. Ticho a stíšenie, hoci sú diskurzom považované za nepotrebné, sú spojené so sebazpoznávaním a sú mimo každodennosť. Hodinkové myslenie podľa Farkašovej pôsobí aj na naše obavy, že neustále o niečo prichádzame. *A kľúčové pre zastavenie sa a pokoj duše by malo byť ticho a pomalosť.*

Fenoménu ticha a pomalosti sa venuje širokospektrálne a historicky, filozoficky, kulturologicky, sociologicky i esteticky. V tejto súvislosti pomenováva a upozorňuje aj na prežívanie bolesti, sociálnu vyradenosť, zdravotné znevýhodnenie, odsudzovanie ľudí výlučne na základe ich veku, ale aj na ticho a pomalosť. Trpezlivo, ale rokmi stále razantnejšie apeluje, ponúka argumenty zo širokej škály zdrojov, aby nás presvedčila o závažnosti toho, o čom hovorí. Svoju víziu lepšej spoločnosti spája so sociálnou spravodlivosťou, s modelom alternatívnej environmentálnej spoločnosti.

Profesorka Etela Farkašová je členkou Spolku slovenských spisovateľov a Slovenského centra PEN, od r. 2011 aj členkou Rakúskeho spolku spisovateľov Slovenského filozofického združenia, členkou viacerých odborných komisií, ako aj redakčných rád. Patrí medzi zakladajúce členky Klubu feministických filozofiek pri Slovenskom filozofickom združení, Centra pre rodové štúdiá na Univerzite Komenského, Klubu slovenských prozaičiek Femina.

Spoločnosť Prometheus — združenie svetských humanistov, v súlade so štatútom pre udeľovanie Cien humanistov, **udeľuje emeritnej profesorky, doc. PhDr. Etele Farkašovej, PhD., čestný titul Veľvyslanec humanizmu 2026 za dlhoročnú aktívnu propagáciu humanizmu a jeho hodnôt na Slovensku, za významnú pedagogickú, vedeckú a esejistickú činnosť, za obhajovanie postavenia a úlohy žien v spoločnosti, za presadzovanie práva na dôstojnú a rešpektovanú starobu, za otvorený, hodnotový a kultivovane prezentovaný celoživotný humanistický postoj.**